

PSST... MATURA

PYTANIE JAWNE 57 · MATURA USTNA 2027–2028

INNY ŚWIAT · KONTEKST: WSPOMNIENIA Z MARTWEGO DOMU

INNY ŚWIAT, INNE PRAWA

Pytanie jawne 57: „Jakie znaczenie ma tytuł dla odczytania sensu utworu? Omów zagadnienie na podstawie znanych Ci fragmentów *Innego świata* Gustawa Herlinga-Grudzińskiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst”. Proponowany kontekst: *Wspomnienia z martwego domu* Fiodora Dostojewskiego.

TEZA W JEDNYM ZDANIU

Tytuł nazywa łagier odrębnym porządkiem społecznym i moralnym.

GOTOWE ZDANIA NA EGZAMIN

NA POCZĄTEK

Tytuł „Inny świat” nazywa łagier odrębnym porządkiem moralnym, w którym ludzi nie można oceniać tak, jakby żyli na wolności.

NA ZAKOŃCZENIE, PO KONTEKŚCIE

Herling, podobnie jak Dostojewski, pokazuje świat za ogrodzeniem — i ostrzega, by jego zasady nigdy nie stały się normą.

SCHEMAT ODPOWIEDZI

Motto i podtytuł. Dwa przykłady — praca powiązana z porcją jedzenia i zmiana relacji między więźniami. Jeśli znasz epilog, rozmowa po wyjściu z łagru. Kontekst: Dostojewski, z zaznaczeniem różnicy epok. Wniosek: „inny świat” zbudowały ludzkie decyzje i przemoc państwa. To nie prawo natury — i dlatego tytuł jest ostrzeżeniem.

Chcesz mieć to pytanie z głowy? W książce „Psst... matura” masz wszystkie 76 pytań: tezę, gotowe zdania, plan, pułapki i trening — a w tomie 2 wzorcowe wypowiedzi. Zajrzyj: niekazmuliczyc.pl/psst/

SPRAWDŹ SIĘ

Odpowiedz najpierw sam(a) — kierunek odpowiedzi zakryj kartką.

1. Teza i motto — Dlaczego „inny” oznacza odrębny porządek praw, zachowań i ocen?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Motto z Dostojewskiego zapowiada zamkniętą przestrzeń z własnymi regułami. Herling opisuje sowiecki łagier, w którym przymus, głód i praca zmieniają zwykłe relacje oraz wybory. Podtytuł *Zapiski sowieckie* wskazuje realia historyczne.

2. Praca i jedzenie — Co mówi o zasadach łagru powiązanie porcji żywności z normą pracy?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Więźniowie zdolni wykonać większą normę otrzymują większy posiłek. Słabsi mają mniej siły, a przez to jeszcze trudniej im pracować i poprawić swoją sytuację. System wzmacnia nierówność i wyniszczenie.

3. Relacje i granica po wyjściu — Co zmienia się między więźniami? Dlaczego narrator milczy, gdy dawny współwięzień prosi o zrozumienie donosu?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Głód i hierarchia utrudniają solidarność, choć możliwe są akty pomocy i oporu. W epilogu narrator rozumie presję łagru, lecz nie chce uznać obozowych zasad za normę w wolnym świecie. Wyjaśnienie czynu nie jest automatycznym usprawiedliwieniem.

4. Kontekst Dostojewskiego — Co łączy dziewiętnastowieczną katorgę z sowieckim łagrem w obrazie „osobnego świata”?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Dostojewski pokazuje więzienną przestrzeń za palisadą jako odrębny świat z własnymi prawami. Herling nawiązuje do tej metafory w motcie i tytule, lecz przedstawia inną epokę oraz sowiecki system obozów pracy.

5. Pytanie komisji — Czy ludzi z „innego świata” można oceniać według zwykłych norm?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Herling sugeruje ostrożność: nie usprawiedliwia zła, ale nie potępia łatwo ludzi zmuszonych do wyborów ponad siły.

6. Pytanie komisji — Dlaczego Herling sięga po Dostojewskiego?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Bo pokazuje ciągłość: carska katorga i sowiecki łagier to dwa wcielenia tego samego systemu.